

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

negatio difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde potest studio talis bonitas moralis non convenire, vel ratione contrarietatis cum regulis studiositatis, vel ratione difformitatis cum regulis aliarum virtutum: quando primo modo non convenit, malitia contra studiositatem reperitur in actu studii; quando autem secundo modo, est in tali actu negatio bonitatis moralis virtutis studiositatis, non vero malitia contra hanc virtutem.

Dices: Bonitas moralis studiositatis consistit in conformitate cum regula illius: Ergo si studium in illo casu est conforme tali regulæ, gaudet bonitate morali studiositatis; & si non conformatur illi, est malus malitiâ oppositâ tali virtuti.

Respondeo primo, bonitatem moralem petere formalem conformitatem actûs cum regulâ; ut autem actûs malus non sit, sufficere materialem conformitatem, quia hæc sola præcipitur. Cæterum quando studium influit in omissionem culpabilem, est solum materialiter conforme regulæ studiositatis, & ideo nec est bonum bonitate morali studiositatis, nec malum malitiâ illi oppositâ.

Vel secundo respondeo, ad bonitatem moralem studiositatis requiri conformitatem cum regula illius directè, & de connotato negationem difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde licet voluntas studendi sit in casu allato conformis regulis studiositatis, non gaudet tamen honestate morali illius, quia est difformis regulæ religionis.

§. IV.

Corollaria notata digna.

EX dictis intelliges actum qui est causa omittendi, & ipsam omissionem, non solum unum specie, sed etiam numero peccatum moraliter reputari: nisi aliâs actûs, qui est causa omittendi, ex sua specie & objecto sit malus; unde in confessione non est necesse explicare actum ex quo causatur omisio, si ex sua specie & objecto non sit malus, sed sufficit ipsam actûs debiti omissionem declarare.

Patet hoc corollarium: Nam ita se habent actûs qui est causa omittendi, & ipsa omisio, sicut actûs interior voluntatis, & actûs exterior ab eo causatus, vel sicut imperium, & actûs imperatus: Atqui actûs interior & exterior non sunt duo numero peccata, sed ex illis unum numero peccatum in genere moris consurgit, quod in interiori incipit, & in exteriori consummatur, ut in tractatu de moralitate actuum humanorum visum est: item imperium & actûs imperatus, v.g. intentio & electio, moraliter loquendo unum tantum numero peccatum censentur; quia ubi sunt multa propter unum, præsertim in moralibus, non censentur esse nisi unum, ut docet D. Thomas in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 1. his verbis: *Contingit esse actus plures secundum quod ad genus naturæ referuntur, qui tamen sunt unum secundum quod in genere moris considerantur; ut patet in eo qui furatur, quia omnes actus ejus qui ad finem furci ordinantur, peccatum sunt, cum mala intentione fiant; qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in unum perdesum finem ordinantur.* Ergo actûs qui est cau-

A sa omittendi, & ipsa omisio, unicum numero peccatum moraliter reputantur.

Ex quo inferes, quod licet actûs, qui est causa omittendi, materialiter & in esse physico commissio sit, utpote actûs realis & positivus; formaliter tamen & in esse moris, seu in ratione peccati, non debet dici commissio, sed omisio. Ratio est, quia ut jam ostendimus, prædictus actûs constituit unum peccatum cum omissione: Sed peccatum per omissionem constitutum, absolute est peccatum omissionis, & non commissionis: Ergo & actûs qui est causa omittendi, moraliter & in esse peccati consideratus, non est commissio. Unde si absolute de prædicto actûs quaeratur, an sit omisio vel commissio? congrue respondebitur esse commissionem; & non omissionem. Si autem inquiratur, quodnam peccatum sit? respondendum est, esse, peccatum omissionis, & non commissionis.

ARTICVLVS IV.

An omittens ex causa voluntaria, peccet non solum quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit?

§. I.

Premittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

SYPPONIMVS tanquam certum, quod omittens actûm debitum peccat, cum voluntarie apponit causam omissioni culpabili, etiam si de facto non sequatur omisio. v. g. ille qui horâ matutinâ somno se tradit, prævidens quod non evigilabitur usque ad vesperam, subinde quod sacrum omittet, peccat cum voluntarie somno se tradit, etsi forte postea contingat ipsum ab aliquo evigilari, & sacrum non omittente. Nam voluntas expressa omittendi actum debitum verè est Peccatum, etiam si de facto non subsequatur omisio: sicut voluntas furandi, vel occidendi peccatum est, quamvis de facto nec furtum, nec homicidium sequatur: Ergo pariter voluntas interpretativa aut virtualis omittendi actum debitum, peccatum erit, quamvis non sequatur omisio de facto. Atqui (subsummo) qui dat causam omissioni culpabili, virtualiter & interpretativè vult omissionem: Ergo peccat cum dat causam omissioni culpabili. Unde solum difficultas est, an etiam peccet quando de facto ponitur ipsa omisio: cum enim interdum non sit tunc sui compos, & careat usu rationis & libertatis, ut patet cum quis instante præcepto audiendi missam, dormit, vel ebrius est; videtur esse incapax peccandi, & ipsa omisio non videtur posse esse in seipsa formaliter peccatum, sed duntaxat in sua causa, in qua est voluntaria. Ita sentiunt ex antiquis D. Bonaventurâ, Alensis, Major, Paludanus, & ex Recentioribus Curiel, Vazquez, Granada, & alij. Nihilominus.

Dico: Omisio in somno contingens, verè imputatur ad culpam, tempore quo instat præceptum, & non solum est effectus peccati. Ita communiter docent nostri Thomista, quibus subscribunt Suarez, Valentia, Sâlas, Lorca, & plures alij.

Probatur primo conclusio autoritate Divi Thomæ, qui eam pluribus in locis docet, præsertim 2. 2. qu. 79. art. 3. ad 3. his verbis: *Dicitur*

quidam quod tunc incipit peccatum omissionis, A quando aliquis se applicat ad actum illicitum & impossibilem cum illo actu ad quem tenetur. Sed hoc non videtur verum: quia dato quod excitaretur per violentiam, & iret ad matutinas, (affert in exemplum aliquem qui sero se inebriavit, & non potest surgere ad matutinas, ut debet) non omitteret: unde patet quod praecedens inebriatio non fuit omisso, sed omissionis causa. Unde dicendum est, quod omisso incipit ei impudari ad culpam, quando fuit tempus operandi, tamen propter causam precedentem, ex qua omisso sequens redditur voluntaria. Quibus verbis S. Doctor non solum conclusionem nostram expressit, sed etiam rationem fundamentalem ipsius insinuavit. Nam ut aliquid sit in se formaliter peccatum, sufficit quod indirecte & in sua causa liberum & voluntarium sit: Sed omisso facri, contingens in somno, indirecte & in sua causa voluntaria est; cum supponamus omittem, quando se somno dedit, illam praevidisse: Ergo illa in se formaliter peccatum est, subindeque omittem non solum peccat quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit, etsi tunc dormiat, & sui compos non sit. Minor & Consequentiae patet: Major autem, in qua est difficultas, variis exemplis declaratur & suadetur. In primis enim pollutio nocturna in somno contingens, licet non sit in se formaliter libera & voluntaria, quia tamen est libera & voluntaria in sua causa, puta in turpi cogitatione, vel in tactu impudico, aut alio consimili actu, peccatum est, ut docet S. Thomas 3. p. quaest. 80. art. 7. Item si quis voluntarie se inebriat, aut somno committat, praevidens quod in ebrietate vel in somno faciet homicidium, non solum peccat quando dat causam, sed etiam quando de facto occidit, quamvis tunc nullam habeat libertatem formalem: quia scilicet talis occisio in sua causa libera & voluntaria est: unde si occidat clericum, manet excommunicatus, ut docent Glossa in cap. Mulieres de sentent. excom. Paludanus in 4. dist. 18. quaest. 3. art. 2. Sylvester verbo excommunicatio num. 3. & alij. Similiter si virgo eo animo se inebriet, aut somno committat, ut ebriavel dormiens a viro defloretur, non solum peccat quando se inebriat, vel somno committit, sed etiam in ipsa defloratione; cum per illam amittat irreparabiliter virginitatem, quae extra matrimonium non nisi per peccatum amittitur, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 252. art. 3. & in 4. dist. 33. qu. 3. art. 1. Denique quando aliquis peccat ex ignorantia, actus peccati est solum indirecte voluntarius, & in sua causa, nempe in ignorantia: Ergo ad peccatum sufficit voluntarium indirectum & in causa.

142. Confirmatur: non plus voluntarij requiritur ad peccandum, quam ad merendum, vel ad valide recipiendum aut conficiendum sacramentum: Sed ad merendum, & ad recipiendum aut conficiendum valide sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa: Ergo & ad peccandum. Major patet: Minor probatur quoad primam partem. Martyr in instanti mortis mereatur coronam martyrij, aut saltem in eo instanti in quo vulnus lethale recipit, in quo tamen multoties potest esse privatus rationis usu ex inflicto vulnere; ex eo autem mereatur, quia voluntarie sustinuit sibi vulnus illud infligi: Ergo ad merendum sufficit voluntarium indirectum & in causa. Quoad secundam partem etiam suadetur:

A Si aliquis habeat intentionem suscipiendi baptismum, & ea non retractata incidat in amentiam, & sic baptizetur, validum recipiet sacramentum, & vere baptizatus erit. Item Sacerdos, qui animo celebrandi ad altare, & mente distractus, ac sine advertentia, verba consecrationis profert, vere conficit sacramentum, ut communiter docent Theologi; & nihilominus illa prolatio non est formaliter libera in se, sed tantum virtualiter vel in causa, quia libertas formalis nequit esse sine formali advertentia: Ergo ad valide recipiendum vel conficiendum sacramentum, sufficit voluntarium indirectum & in causa.

B Probatum secundo conclusio ex duplici absurdo & inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia. In primis enim si omittere sacrum tempore somni ex causa voluntaria, non esset in se formaliter peccatum, sed duntaxat peccati effectus, non esset etiam peccatum velle sic omittere, & talem omissionem desiderare: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor patet. Sequela Majoris probatur. Effectus peccati, qui in seipsis peccata non sunt, sed tantum in sua causa, licite possunt desiderari; licet enim mulieri, quae per adulterium concepit, desiderare partum, quamvis sit effectus peccati adulterij, & peccatum in illo. Item licet ei qui contra Ecclesiae praecceptum comedit carnes feriâ sexta, desiderare nutriri ex illis & augeri, quamvis huiusmodi nutritio & augmentatio sint effectus confectionis peccaminosae: Ergo si omisso facri, tempore somni ex causa voluntaria contingens, non sit in se formaliter peccatum, sed tantum effectus peccati, licite desiderari poterit.

C Deinde si talis omisso non esset in se formaliter peccatum, sed tantum in sua causa, non esset necessarium illam in confessione explicare, sed sufficeret exprimere causam ex qua secuta est: At hoc dici nequit, cum sit contra communem usum & poenitentium timorata conscientiae, & prudentium Confessariorum, qui de huiusmodi omissionibus externis, post manifestationem affectuum, solent interrogare poenitentes: Ergo &c.

D Probatum tertio conclusio: Si esset lata excommunicatio adversus eos qui non audiunt missam in die festo, nullus eam incurreret propter solam volitionem non audiendi, nec propter solam causam appositionem, sed tantum quia tempore quo obligat praecceptionem, non ponere actum debitum, seu non audiret sacrum: Ergo cum excommunicatio incuratur propter peccatum completum, consummatum, & perfectum, tunc esset formaliter & complete peccatum omissionis, non vero quando voluntarie poneretur causa illius.

E Denique suaderi potest conclusio: Ille actus, *Volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus*, malus & peccaminosus est: Ergo & ipsa omisso facri, in somno aut ebrietate voluntaria contingens, peccaminosa erit. Antecedens est certum: Consequentia vero probatur. Bonitas & malicia actus voluntatis, dependet ex objecto, seu ex re volita; unde reputatur aliquem actum voluntatis habere malitiam, nisi res, directe vel interpretative volita, mala sit: Sed objectum huius actus, *volo omittere sacrum in die festo, cum fuero somno aut ebrietate correptus*, est ipsa omisso facri, in somno aut ebrietate voluntaria contingens: Ergo

Ergo si talis actus sit malus & peccaminosus, A
 ipsa quoque omisio facti in somno aut ebrietate
 voluntaria contingens, mala & peccaminosa
 erit, subindeque peccatum, & non solum peccati
 effectus.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

147. **O**bjicies primò: De ratione actualis peccati
 est libertas actualis: At omisio in somno e-
 veniens, non est actualiter libera; Ergo nec actu-
 ale peccatum. Major videtur certa: quia pecca-
 tum eatenus est peccatum, quatenus est volun-
 tarium & liberum: Ergo nequit esse actuale pec-
 catum sine libertate actuali. Minor autem pro-
 batur multipliciter. Primò, illud est actualiter li-
 berum, quod est actu in hominis potestate quoad
 esse & non esse: At omisio in somno non sic sub-
 jacet hominis potestati: Ergo non est actu libera.
 Secundò, absque actuali judicio rationis non stat
 actualis libertas: At in somno non est actu judi-
 cium rationis: Ergo nec est libertas actualis.
 Tertiò, Libertas non convenit intrinsecè omis-
 sioni exteriori sed extrinsecè per denominatio-
 nem ab actu interiori voluntatis intrinsecè libe-
 ro: At in somno nullus existit actus voluntatis
 interior, intrinsecè liber: Ergo nec omisio exter-
 ior esse potest actu libera per denominatio-
 nem extrinsecam.

148. **R**espondeo distinguendo Majorem: de ratio-
 ne actualis peccati est libertas actualis, in se vel in
 causa, concedo Majorem: in se semper, nego
 Majorem: in causa. In prima probatione conclu-
 sionis ostendimus, & variis exemplis declaravi-
 mus, ut aliquid sit formaliter & actualiter pec-
 catum, sufficit quod indirectè & in sua causa vo-
 luntarium sit & liberum. Similiter distinguo
 Minorem: omisio in somno eveniens non est
 actualiter libera in se, concedo Minorem: in sua
 causa nego Minorem. Ad cuius primam proba-
 tionem, quatenus distinctioni tradita ob stare po-
 test, respondeo veram esse Majorem de actu libe-
 ro in se, falsam autem de libero solum in causa;
 ad hoc enim sufficit fuisse in hominis potestate
 ponere & non ponere causam, et si causa semel
 posita non subit ejus potestati quoad esse & non
 esse: cum enim hæc impotentia ex causa homini
 libera & voluntaria oriatur, ob stare nequit actu-
 aliter libero in causa, et si obitet actualiter libero
 in se.

Ad secundam probationem distinguo Majo-
 rem: absque actuali judicio rationis non stat a-
 ctualis libertas, in se, concedo Majorem: actualis
 libertas in causa, & per denominationem ab
 illa, nego Majorem; ad hunc enim modum liber-
 tatis sufficit præcessisse judicium indifferens ad
 liberam volitionem cause: & concessã Majori,
 distinguo Consequens distinctione Majoris.

Ad tertiã concessã Majori, distinguo Minorem:
 in somno nullus existit actus interior voluntatis,
 existentia physica, concedo Minorem: existen-
 tia morali, nego Minorem, & Consequentiam.
 Nam licet actus voluntatis, quo fuit volitã causa
 omisionis, non existat physice in somno, existit
 tamen moraliter, quatenus prius extitit, & re-
 tractatus non est, & ab illo sic existente denomi-
 natum omisio peccaminosa & libera per deno-
 minationem extrinsecam.

149. **I**nstabis: Ex hac doctrina & solutione sequi-

Tom. III.

tur omisionem contingentem in somno, solum
 esse peccaminosam in causa, non verò in se ipsa:
 Sed hoc non est dicendum, alias incideremus in
 sententiam quam impugnamus, cum Adversarij
 non negent talem omisionem esse peccatum in
 causa, sed tantum in se ipsa; Ergo &c. Sequela
 Majoris probatur. Eatenus aliquid est peccatum,
 quatenus est voluntarium: Ergo si omisio con-
 tingens in somno non sit voluntaria in se, sed in
 sua causa, non erit peccaminosa in se, sed tantum
 in causa.

Respondeo distinguendo sequelam Majoris
 pro secunda parte: sequitur esse peccaminosam
 solum in causa, non verò in se ipsa, à se, concedo
 sequelam: non verò in se ipsa, à causa denomi-
 nante nego sequelam Majoris, & sub eadem di-
 stinctione Minoris, nego Consequentiam. Magnū
 igitur inter nostram & Adversariorum sententi-
 am discrimen intercedit: Adversarij enim taliter
 docent omisionem esse peccaminosam in causa,
 quòd denominatio peccati sistat in causa, nec
 transeat à causa ad omisionem in se, secundum
 quòd à statu intra causam distinguitur: nos verò
 non ita, sed dicimus denominationem peccati
 non sistere in causa, sed transire ad omisionem
 in se, hoc est quatenus à causa distinguitur, non ita
 quòd ipsi in se conveniat malitia à se, sed quòd
 ipsi conveniat malitia in se, dependenter à causa,
 in qua libera & voluntaria est.

Objicies secundo, & simul instabis contra
 præcedentem doctrinam: Non minor libertas
 requiritur ad peccandum, & demerendum, quàm
 ad merendum: Sed ad meritum non sufficit li-
 bertas in causa; alias posset dormiens, per actum
 quem ex causa voluntaria exercet, in somnis me-
 reri: Ergo neque hujusmodi libertas sufficit ad
 peccandum.

Respondeo concessã Majori, negando Mi-
 norem: nam etiam ad meritum sufficit libertas
 virtualis & in causa, si deur respectu actus boni:
 David enim dum actu vulneravit lapide Philis-
 thæum, actu meruit, etiam innoxio illius vulne-
 ris non fuerit ei libera in se ipsa, sed tantum in
 sua causa, nempe in emissione lapidis; semel
 namque jacto lapide, non amplius fuit in pote-
 state ejus Philisthæum non vulnerare. Eodem
 modo si quis dormiens exerceat ex causa volun-
 taria actum circa bonum objectum nullã circun-
 stantiã vitiatum, & qui in vigilia fuerit per se in-
 tentus, satis probabile est posse talem actum de-
 nominari bonum & meritum extrinsecè à boni-
 tate & merito ipsius causa, ut inhiuat S. Tho-
 mas qu. 28. de Veritate art. 3 ad 7. Si quis etiam
 se traderet somno, cum voluntate patiendi mar-
 tyrium, & postea durante somno in odium fidei
 occideretur, tunc mereretur coronam martyrii,
 quia intentio illa moriendi pro Christo, morali-
 ter tunc perseveraret, neque per somnum inter-
 rumperetur.

Objicies tertio: Si ebrius aut dormiens ratio-
 ne actus præcedentis possit in somno & ebrie-
 tate peccato commissionis aut omisionis pec-
 care, poterit etiam Sacerdos ebrius aut dor-
 miens consecrare Sacramentum, si ante somnum
 aut ebrietatem habuerit intentionem conse-
 crandi, & faciendi quòd facit Ecclesia: Sed hoc
 videtur absurdum: Ergo & illud, Sequela pro-
 batur: Non minor requiritur libertas ad pec-
 candum, quàm ad consecrandum Sacramentum:
 Ergo si libertas in causa sufficiat ad peccan-
 dum, sufficiet etiam ad validè consecrandum:

D dd

Sed